

Dante Olason Hallberg, dante.olasonhallberg@dom.se,
08-561 65 179

Regeringskansliet
Justitiedepartementet
Straffrättsenheten
103 33 Stockholm

Remissyttrande över betänkandet *Slopad straffrabatt för unga myndiga* (SOU 2018:85, remiss: Ju2018/05295/L5)

Stockholms tingsrätt har fått betänkandet *Slopad straffrabatt för unga myndiga* på remiss. Sammanfattningsvis avstyrker tingsrätten förslaget i sin helhet och lämnar följande synpunkter.

Utgångspunkter för lagstiftning på området

Den nu gällande lagstiftningen avseende påföljdsbestämning för unga lagöverträdare är ett genomtänkt och väl underbyggt regelkomplex som utvecklats efter noggranna överväganden och med hänsyn tagen till forskning och annan kunskap. En utveckling av systemet måste givetvis kunna övervägas men förändringar i lagstiftningen bör i förekommande fall ske på grundval av samma kvalitativa utredningstradition som sedan länge har kännetecknat svensk lagstiftning.

Utredningens direktiv och motiven till förslagen

Mot bakgrund av de angivna utgångspunkterna framstår den snäva ram som utredningen utifrån kommittédirektiven har haft att förhålla sig till som ytterst

begränsande. Tingsrätten delar utredningens uppfattning om att direktiven inte ger utrymme för en bedömning av *om* ett avskaffande av den så kallade straffrabatten för unga vuxna bör genomföras, utan endast *hur* den kan genomföras och vilka konsekvenser detta kan få. I stället för förslag baserade på den kunskap som utredningen har kunnat tillgodogöra sig har kommittédirektiven genom denna begränsning resulterat i förslag som huvudsakligen varit bestämda på förhand. Förslagen har alltså inte i sak blivit underbyggda genom utredningen.

Det ska vidare påpekas att kommittédirektiven har tillkommit sedan riksdagen tillkännagett att en översyn bör göras av bestämmelsen om att gärningsmannens ungdom ska beaktas särskilt i fråga om personer som fyllt 18 år men inte 21 år vid tidpunkten för brottet (bet. 2016/17:JuU21 punkt 10, rskr. 2016/17:224). Regeringens direktiv har därmed formulerats på ett sådant sätt att utredningen har fått ett mer inskränkt uppdrag än vad riksdagen ursprungligen tillkännagett. Genom utredningens begränsade möjligheter att presentera förslag baserade på egen analys kan det ifrågasättas om riksdagen får det underlag som ursprungligen efterfrågats och som måste vara en förutsättning för att ett välgrundat beslut ska kunna fattas (jfr 7 kap. 2 § regeringsformen).

Av direktiven framstår det som att främsta skälet till att särregleringen för unga vuxna bör avskaffas är att det krävs insatser mot organiserad brottslighet och annan kriminalitet förenad med gängbildning samt att det kan ifrågasättas om det är rimligt med en särbehandling för lagöverträdare i ålder 18–20 år som begår organiserad brottslighet i gängmiljö (se under rubriken ”Behovet av en utredning”). Utredningen slår emellertid fast att ungdomsbrottsligheten har minskat de senaste åren samt att grov brottslighet utgör en mycket liten del av lagföringarna (se avsnitt 6.4). I stället för att endast påverka en mycket begränsad grupp lagöverträdare, som tycks vara det huvudsakliga motivet till de föreslagna lagändringarna, träffar förslagen en mycket stor grupp unga som har begått brottslighet som inte är hänförlig gängkriminalitet utan till bristande mognad och outvecklad självkontroll. En given följd av de föreslagna ändringarna är att antalet unga vuxna som döms till fängelse kommer

att öka. Som utredningen konstaterar riskerar detta att få kontraproduktiva effekter, bl.a. genom att återanpassningen i samhället för unga som dömts till fängelse motverkas (se bl.a. avsnitt 7.2.3 och 7.4).

Utredningens förslag i sak

Utredningen redogör relativt ingående för relevant och aktuell forskning respektive brottsstatistik på området (se avsnitt 6.3–6.4). Mot bakgrund av genomgången konstaterar utredningen att det inte finns något empiriskt, eller erfarenhetsbaserat, stöd för skärpta påföljder för unga lagöverträdare (se avsnitt 6.5). I utredningens avsnitt 7.4 presenteras också sammanfattningsvis flera skäl för att särbehandla unga lagöverträdare. Därvid anges bl.a. att unga människor typiskt sett har en relativt vuxna utvecklad ansvarsförmåga, att unga typiskt sett är mer psykologiskt känsliga för bestraffning än vuxna samt att samhället bör visa tolerans för att den unges mognadsprocess med nödvändighet innefattar frigörelse från vuxna och experimenterande i olika hänseenden. Tingsrätten anser att dessa skäl klart överväger de skäl som regeringen angett som motivering till ett generellt avskaffande av särregleringen avseende åldersgruppen 18–20 år. Det finns dessutom en risk att kriminella gäng kan komma att rikta in sig på att rekrytera allt yngre människor för att undvika de straffskärpningar som förslaget skulle medföra för denna ålderskategori. Enligt tingsrätten väger skälen mot en generell regel om slopad straffrabatt för åldersgruppen 18–20 år mycket tungt. Den allvarliga problematik som ligger i att vissa mycket kriminella i den åldersgruppen begår mycket allvarliga brott innebär inte att det finns tillräckliga skäl att generellt höja straffen för alla gärningsmän i denna åldersgrupp som begått allt från mindre allvarliga brott till mycket allvarliga brott. Däremot kan det finnas skäl att överväga en mer smalt avgränsad bestämmelse av det slag som föreslås i det särskilda yttrandet på s. 356 f i betänkandet.

Utredningen har också övervägt om ett slopande av straffrabatten för åldersgruppen 18–20 år bör föranleda förändringar i de regler som gäller för åldersgruppen 15–17 år. Tingsrätten ställer sig bakom utredningens slutsats om att

ett införande av slopad straffrabatt för åldersgruppen 18–20 år inte bör föranleda några förändringar i de bestämmelser som gäller påföljd för åldersgruppen 15–17 år. Som utredningen konstaterar kommer detta att medföra en stor tröskeleffekt i förhållande till lagöverträdare som fyllt 18 år vid gärningen. Att införa straffskärpningar för åldersgruppen 15–17 år endast för att undgå en tröskeleffekt kan enligt tingsrättens mening inte komma i fråga. Det tunga skäl som med styrka talar mot en slopad straffrabatt för åldersgruppen 18–20 år är ännu tyngre när det gäller åldersgruppen 15–17 år.

Detta yttrande har beslutats av lagmannen Gudrun Antemar, rådmannen Joakim Munter och tingsfiskalen Dante Olason Hallberg (föredragande).

Gudrun Antemar

Dante Olason Hallberg